

Jan Bartoloměj Vranečka a úcta k Panně Marii Zašovské

Je tomu již několik týdnů, co našim duchovním správcům přibýly nové povinnosti v souvislosti s péčí o zašovskou farnost. Přestože se mnozí Rožnované i dnes každoročně vydávají na počátku července do Zašové na tradiční pouť, již jen málo lidí ví, že tato obec, její kostel a především obraz Panny Marie byly v uplynulých staletích předmětem nemalé náboženské úcty. Jednou z osobností, která má podíl na tom, že i s odstupem několika desetiletí známe některé podrobnosti z vrcholného období uctívání Panny Marie Zašovské, byl rektor – tedy učitel, varhaník a vedoucí chrámového kůru – Jan Bartoloměj Vranečka.

V Zašové působil od září 1707. Jeho příchod ani dalších třicet šest let učitelské služby by možná nebyly ničím pozoruhodným a možná by jeho osoba postupně upadla v zapomnění, stejně jako desítky rektorů z Valašska té doby. Nebýt jedné skutečnosti. Od roku 1725 začal Vranečka sepsávat „*všeliké památky*“, tedy kronikářské zápisky určené pro „*budující paměť*“.

Jan Bartoloměj Vranečka pocházel z Krásna z rodiny tkalcovského mistra. Pokračoval v otcových šlépějích, vyučil se tkalcovskému řemeslu a byl dokonce přijat za mladšího mistra. Přesto roku 1707 přijal nabídku vzdáleného příbuzného a zároveň rožnovského faráře Karla Wagnera, aby se stal zdejší učitelem. Nový rektor přišel do obce, která byla již známým poutním místem, ale přesto neměla vlastního duchovního správce a mše svaté se zde konaly jen několikrát do měsíce. Ač mu jeho rektorský plat stěží postačoval na běžné životní potřeby a chybějící prostředky získával i nadále u tkalcovského stavu, intenzivně se zapojil do zašovského společenského a kulturního dění.

Zasloužil se o zvýšení četnosti bohoslužeb a spolu se starším bratrem – trinitářským mnichem Václavem vyvíjel několik let úsilí vrcholící vybudováním kláštera mnišského řádu bosáků Nejsvětější Trojice (čili trinitářů), který měl původně vyrůst v Krásně. Zároveň se stavbou se započalo i s budováním nového kostela.

Zašovský rektor Vranečka představuje typického barokního člověka, naplněného vroucí zbožností. Stal se horlivým ctitelem Panny Marie Zašovské a také jí věnoval nemalý díl svých zápisků. S neskrývanou radostí popisoval slavnosti zahájení stavby zašovského kostela, jeho budování, vysvěcení i doplňování o inventář apod. Neopomenul připomenout také vznik nového chrámu ve Veselém.

Vranečkův zájem přitahovala i běžná denní realita. Vedle již zmíněných dat rodinného charakteru – narození potomků či smrt příbuzných zde nalezneme ve své době jistě velmi aktuální poznámky ohledně hospodářské situace a počasí. Vranečka podrobně popisoval například příčiny sucha, následnou neúrodu, nárůst cen potravin. Nelehké postavení kantorského povolání zapříčinily i Vranečkovu smrt. Při cestě na Bystřičku se nachladil a lednu 1743 zemřel.

Smrtí Jana Bartoloměje však kronikářská tradice Vranečkovy rodiny nezanikla. V původně ryze rodinných zápiscích nejdříve pokračoval syn a trinitářský mnich pater Rudolf, posléze další potomci. Mezi nimi se objevil i další neméně

zajímavý dodnes anonymní autor. Před svým příchodem z Kelče do Zašové se vydal na pouť do Říma. Nejmladší zápisky spadají až do poloviny 19. století, tedy plných sto let po smrti Jana Bartoloměje Vranečky!

Daniel Drápala a Jana Tichá

Tuto se všeliké památky

zapisují skrzeva mně, níže podepsaného, které se kdykoliv přihodily obzvláště na mezříckém panství a taky nejvíc obzvláště straniva zázračného obrazu blahoslavené Pan[n]y Marie od starodávna v zašovském kostelíčku chovaném. Jak se kdykoliv s tím svatým obrazem přihodilo, dle největší mé možnosti tuto jest zasej zaznamenáno, poněvadž žádné památky se nenacházely, jen co sem od starých lidí mohl ten čas vyzvědět. Johanes Vranečka, rektor zašovský. Roku 1725.

Dále toto ponavrnutí musím [sepsati], že témeř památky by byla brzy zahynula. Až se dostal za pana faráře rožnovského František Wagner roku 1707, [v] ten čas tu pobožnost Rodičky Boží obnovil a pouti slavné držival. Kdežto sme na všeliké spůsoby od starých lidí památek vysledovali, dokonalého nic sme nemohli vyzvědět, rozličně o tom staří lidé rozprávěli [a to vše] níže oznámíme.

Okolo roku 1700, když z roboty panskej šla chasa ze Zubřího, když hrabali oves při krástenském panském dvoře, [...] přicházejíce ku kostelu zašovskému starému, slyšeli zpívání v kostele a světlo veliké. Také chtěli jít v to modlení do tohož kostela, přicházejíce ku dveřím světlost se ztratila, zpívání taky žádné již více slyšet nebylo a kostel byl zamknutý. [...] V tomž roku, mohlo být svrchu psaném na Den mlád'átek, taky svíčky začly hořet před zázračným obrazem Pan[n]y Marie.

Leta 1706 dně 6. Marce pan Maximilián z Žernotína umřel, v měsíci po něm pan Karolus Henrikus z Žernotína panství mezřícké přijal. Ten jakožto obršť při neyburském regementu učiníc slib ve vojně, začal kostel zašovský stavět.

Roku 1707 dně 6. A[u]gusty já, Jan Vranečka dostal jsem se za rektora do Zašovej, do kterej mně přijal velebný pan farář rožnovský František Karolus Wagner. Jakú službu aneb záplatu za mů práci ročně jsem míval pro budúcí paměť toto poznamenám. Totiž od farníků zašovských 6 zlatých o svatém Jiřím a 6 zlatých o svatém Václavě. I v tem roku pan farář František Wagner přidal mi Zubří. [...] Potom jakž z těch dědin, kteří patřejí k faře zašovskej, mám služby totiž těch napřed menovaných 12 zlatých moravských, ty mně dávají na dvakrát do roka, o svatém Jiřím 6 zlatých, o svatém Václavě 6 zlatých, tak jeden každý sedlák dá do roku 3 groše. [...] 4-krát do roka po kantaci obcházet, to jest o Vánocech, koleda o Velké noci šmikrust, vejca o Svatém Duchu, taky že býval jindy obyčej, že máslo dávali, ale já jsem toho juš nezastal. [...]

Potom taky pro budúcí památku toto zanechám svým dítkám já, Jan Vranečka rektor zašovský, však mně pro žádnú chvíli, jakou sem práci konal pro čest a zvelebení Rodičky Boží Pan[n]y Marie, která se ctí od starodávna v Zašovej v zázračným obrazem svatým, a to s mojím bratrem Venclem, který je

řeholníkem v řádu Svaté Trojici. [...] A tak sme my spolu dva bratři o to se s nejmožnější starostí starali, kterak by sme v lepší zpousop služby boží rozmnožili, ponevadž předešle od pánů farářů rožnovských z tých jen za měsíc jedna mše svatá se sloužila a na každý svátek zasvěcení Pany Marie lid mnohý přicházel zdaleka a neměli kněze nikdy. A to obzvlášť od toho času, jak byl při morek 1715, nejprv v Praze a potom se taky dostalo do Moravy i do mnohých míst. Ale ne všudy, a tak se mnozí zaslíbili, k nám do Zašovej putovat a pravili, že uznali platnú pomoc, že byli putovaní od toho nakažení. A tak já od tej chvíle nejvíce jsem začal s mým panem bratrem napřed jmenovaným se radit, jak by se to mohlo stát, aby oni řeholníci se k nám dostali.

Kostel nový kamen[n]ý začatý byl stavěný roku 1714 dně 2. Agusti z nákladu vysoce urozeného pana rožnovského P. Kalila Henrycha ze Žerotína dědičného pána rožnovského a Krasna [...] a obretera nad regementem nayburským. Majster zednický Jiřík Kocúrek z Kroměříža, polír Franz Petr zedník z Dřevostic, ti ten kostel stavili.

Leta 1714 14. Augusti první kámen na nový kostel zašovský byl založený od Jana Bartoloměj Vranečky, ten čas rektora zašovského a jeho syna Baltazara, [...] který z většího dílu vystavěl Václav Rozencwaik jakožto arendator toho panství.

Roku 1723 ten nový oltář v novém zašovském kostele, jest postaven. Dáno řezbářů[m] od něho 115 zl.

Leta 1723 dně 11. Marce, když kostel nový zašovský byl již vystaven [...] mohlo být okolo blíž půlnoci, [...] šli tři uhlaře do lesa ze šenku zašovského, jak přišli právě [k] Vzácníkovi, ohlédli se na kostel a velikou světlost v tomž kostele viděli, [...] jedenáct osob se na to světlo velké dívalo. [...] Dále kostelník Jan Vzácník vezmouce [s] sebú dva týž uhlaře, šli do tohož kostela, přijdouce do dveří, žádného světla víc neviděli ani nic neslyšeli.

K tomu roku 1724 bylo nařizeno od slavné konzistoře, aby se kostel nový zašovský změřil, tak jsem já rektor s kostelníkem to učinil, na zdélky [má] 20 sáhů a 3 střevíce, [...] šířkost 10 sáhů 2 střevíce, vysokost 8 sáhů 3 střevíce.

Leta 1725 dně 15. Juli, v kterýžto den právě se trefila neděla 8 po Svatém Duchu, kostel nový zašovský jest posvěcený skrzeva vysoce urozeného dvojctihodného pana pana Joanesa Matěje hraběte z Turnum, kanovníka holomúckého a probošta brněnského. Po posvěcení pak tenž pan hrabě a probošt infulirovaný vezmauce [s] sebú světské duchovenstvo, šel s nimi do starého kostelíčka pro svatý obraz zázračný blahoslavené Pany Marie [...] a vezmouce tenž svatý obraz 6 osob, čtyře páni faráře jej na nosídelkách nesli a dva kaplani po boku jej zdržovali. A já ten čas rektor zašovský Joanes Bartoloměj Vranečka po zady jsem nejvíc [se] zdržoval, až jsme přes prách do nového kostela vstoupili. Tu pan hrabě [...] nařídil pánům pátrům trinitářům tenž svatý obraz odevzdat, oni jej přijali z ruk[o]u pana faráře a přes kostel až na oltář nesli a tam uctivě postavili, kdežto mnohými zázraky se skví.

Leta 1725 dne 4. Oktobry na den svatého Františka Serafínského pro klášter zašovský první kámen byl založen, kterýž světil a zakládal Vysoce urozený pan, pan Joanes Matyáš hrabě z Trunu, kanovník holomúcký.

Roku 1725 [...] přede dnem bylo, vstal Martin Popelář, když měl jít na ptáky podle obyčeje ptáčnického a viděl, že dvě veliké světla šly od toho kříže, co se jide od Mezříče na kopečku, a že vešly do tohož nového kostela zašovského a že celý osvícený byl i zevnitř.

Leta 1728 dně 16. Juny ve Veselej kostel nový dřevěný jest začatý, [...] přišli za dešť[ě] s procesím z těch dědin, kteří k tomu kostelu patří, z Malej Bystřičky, ze Lhot i Brňova, z Veselej do Zašovej k Paně Marii prosit a nazpátek ze Zašovej jdouce já, rektor šel jsem s nimi až do Veselej a tam přijdouce založili jsme tenž nový kostel. Pomodlili sme se třikrát Otče náš a tolik Zdravas Maria a svatý Martine pros za nás. [...] Již na tom místě kostelíček stál a již byl zhnílý. Byl stavěn ten předešlý starý kostelík roku 1586. Leta 1729 kostel nový vystavený veselský, dně 23. Ledna byla neděla třetí po svatých Třech králích jest posvěcen skrz velebného pana děkana mezříckého Johanesa Bauchafera a dvou pánů patrů trinitářů zašovských.

Leta 1735 dně 30. Decembery pát[e]ři páni drželi vizitaci nad tím svatým obrazem blahoslavenej Pan[n]y Marie a všudy jich obhlíželi, jestli by někde předce nebyly leta na něm. Dohlídnul jeden P. pát[e]r na samúnkem kraji na spodku pod tím vojákem, který je pod P. Mariú takové litery, jak se tuto ukazuje, vyryté maličké m iii . v. Tag jestli ten počet se náležitě observíruji, tak juš ten svatý obras [má] na 7 set a 33 let. Když sem já ještě v mém mladém věku býval, to sem slýchával, že zašovská Pa[n]na Maria je nejstarší obraz zázračný v Moravě. Kostelník veselský Martin Hřív, věku svého měl přes 80 let, [...] jeho otec býval kostelníkem v Zašovej okolo leta 1636. Ten povídal, když sem se ho ptal, jestli co slýchal o svatém obrazu zázračném blahoslavené Pan[n]y Marie Zašovskej, odkud má počátek, jak se do Zašovej dostal. On povídal, že před jeho otcem býval v Zašovej kostelník, ten že se menoval Maxin, že za jeho kostelnictví se to stalo, že třikrát byl vzatý svatý obraz Pany Marie do Mezdríčí a že na ráno vždy zas byl na svém místě v Zašovej. To taky povídala Kateřina Žlebková, že jejich tatík říkával, že mohou nemyslet jinde kostela stavit, než na tom místě, že jinde nechtěl být ten svatý obraz. Že juž prý pro tenž svatý obraz byl kostelík ustavili tam blíž mlýnů zašovských [...] a ušel. Potom jiné o témž svatém obrazu blahoslavené Pany Marie zdání dala Kateřina Vašičanka, aneb Horecká, ta měla věku 80 let, a její muž že byl kostelníkem zašovským 12 let. Ta povídá, že dědina Zašová byla tu [...] u samého lesa a to místo se Vesnit jmenuje posavat a že v ní samí havíři bývali a že tu dědinu skazilo jakési vojsko nepřátelské. A i že tam kostel býval, a že by tenž svatý obraz blahoslavené Pany Marie měl [z] toho místa ujít na tož místo, [...] kteréžto trní až posavadte okolo starého kostelíka se spatřuje. Kde táž starodávná Zašová bývala, že do nedávných časů slýchávali zvony zvonívat v zemi ve výročité svátky. Jiní povídali, že ta starodávná Zašová nemenovala se Zašová nýbrž Zašita, že je tak v Brně zapsáno a že v ní sami havíře bývali.

Leta Páně **1742 dně 29. July** osvícené kníže a biskup holomúcký a kroměřížský sám osobně přijel do Zašovej a kostel nový zašovský posvětil [...] a tři oltáře pomazal svatým olejem, velký oltář je konsekrýrovaný ke cti nejsvětější nerozdílné Trojice Boží, [...] to posvěcení trvalo na čtyři hodiny, [...]

při tom svěcení po tři dni biřmoval a 5 tisíc lidu dostalo svátost svatého biřmování.

Pokračovatelé Jana Bartoloměje Vranečky:

Leta Páně 1743 dně 1. Ledna jdouc na koledu na Malú Bystřičku můj nejmilejší otec Jan Bartoloměj Vranečka rektor zašovský dostal večer alteracy, na druhý den velký katar a píchání, kterážto nemoc tak ho složila až ho do hrobu položila, [...] až ráno o půl šestej hodině jsa svátostmi zaopatřený v mojí přítomnosti ducha vypustil, kdežto já jeho syn Patr Rudolfus a Joanes de Matha, majíc na sobě štolu [...] nad nim sem se modlil, svěcenú vodu kropil, [...] do mého hábita oblekl. [...] Dně 12. [ledna] slavně v novém kostele byl pochován. [...] V Zašovej veškeren lid plakal na pohřebě, [...] byl starý 64 let můj otec.

Roku 1769 ukazovala se kometa bledé barvy o dvouch hodinách ráno a to skrz celý měsíc.

Roku 1775. Toho roku přijal jsem službu školní při klášteře zašovském i při faře rožnovské. Toho také roku polní stromové měsíce listopadu na poli líbezňě kvetli.

Leta Páně 1783 dně 15. December, jenž bylo v pondělí po třetí neděli adventní byli kasyrováni páni patři trinitáři v Zašovej a celá provincie, [...] a právě na Smrtnú nedělu 1784 dně 4. Apryle poslední trinitář kázal.

Leta Páně 1785 dně 10. January byly ty věci prodávány po patrech trinitářech. [...] Ten bývalý vrchní to [...] v řeholi méno měl pan An[a]stazy [...] z Hranic příjmení Jelinek, ten zůstal v Zašovej farářem.

Leta Páně 1821 kostel ve Veselej kamen[ň]ý je posvěcený dně 16. Září od dvojctihodného pana děkana mežříckého, ten čas faráře zašovského Antonína Hona.

Roku 1847 byl veliký hlad mezi lidem, [...] lidé v Moravě jedli všelijakú trávu, kopřivy, z pohanskej kaše šupky, žitné otruby. Ani toho nebylo k dostání dycky, lidi hladem do nemoci všelijakěj padli. [...] Aby lid mohl sobě něco nakúpit, byl v Meziříčí trch dvakrát do týdna. Jak sedlák, tak i chalupník neměl žádný svej stravy v domě, než každý musel na trhu kupovat. [...] Lidi nemohli od hladu ani dělat, sotva se sebú mohel hýbat. [...] Lidi chodili jak omámení, každý jen sobě stýskal [...].